

A^s
 TSÁSZÁRI ÉS KIRALYI FÉLSÉG^s
 E N G E D E L M É V E L.

o o o o o o o

Nro 48.

☞ Költ Bétsben, Sz. Iván Havának (Júniusnak)
 16-dik napján 1797-dik Esztendőben.

Hadi és Békességes Környűllások.

Tegnapelőtt egy Kurír érkezett ide az-
 zal a' hírrel, hogy már Mántuában Ts. K.
 Katonaság vagyon.

Velentzében Jún. 4-dikénn állítottott
 fel a' Fr. módi Szabadság' fája nagy tze-
 remóniával, mely tzeremónia még 5-dik
 és 6-dik Május' estvéin is meg-újjítottott.
 Az Illuminátzióhoz készített fontos Írások

B b b

közzül egy vólt ez is: A' Franzesi Rigeneratori d' Italia — Venezia riconoscente — und All' ombre de' Francesi vittime dell' Oligarchia — Venezia dolene. — Friaulból is érkeztek vala már Velentzébe Jún. 7 dike előtt közsöntő Deputátusok a' Municipálitáshoz.

Genua' órája is le-folya. A' Velentzei Revolútziohoz hasonlót hajtának ott végre a' Demokraták Máj. 27-dikénn.

Az Irlándiai Ország-gyűlést oda hagyták 15-dik Máj. ban 30 Tagok, mivelhogy végre nem hajthatták a' Parlamentom' reformálása eránt való szándékjokat; és a' *mint mondták*, nem reménylhetik már többé, hogy meg esmertethessék 's orvosoltathassák a' hibákat az ő számosabb Kollégáikkal.

Az öfzsze-esküdt Irlandusoknak 2659 ágyújuk vagyon.

A' *Scheerneszi*; *Plymouthi*; és *Portsmouthi* Kikötőhelyekben zenebonáskodott Anglus Hajósseregnek meg-tsenedesedését még tsak reménylették vólt az újjabb Tudósítások szerént. — A' Pattantyús Sereget is, Londonhoz 6 mértföldnyire, oly engedetlenség' lelke szállotta meg; hogy semmire se' tudott menni véle *Conway* Generális: a' mint írta maga, a' Hadi-dolgok-
ra ügyelő Ministerhez *Windham* Úrhoz.

A' *Scheernefszi* Hajóslegénység' megzabolására két Polgár-Regementek küldettek vólt: de ezenn úgy fel-boszfzankodtak a' Hajóslegények, hogy minden Ágyútsónakokat azonnal el foglaltak, 's Vértászlót tettek ki, és szörnyen fenyegetődztek. A' Hajókat azután el szállították *Scheernefsztől Norehez*, és midőn *S. Fiorenzó* nevezetű Fregát mellett mentek volna el, reá löttek arra egy ágyút, minthogy a' Fregáton lévő Nép nem örvendett nekik. Ily erőszakos intésre telyesítette is ez ofztán az ő kívánságjokat.

Portsmouthban annyira neki dühösödtek a' Hajóslegények, hogy egy Házat egészen ki-rablottak, 's le-rontották. E' vétkes erőszakoskodásért sokan árestáltattak is közzülök; de a' Pajtásaik egynehány százan a' tömlöztökhöz rohantak Máj. 26-dikánn, 's keményen fenyegetődztek, hogy ha szép szerént ki nem botsáttának onnét az ő Társaik: erőhatalommal is ki-vezzik őket, 's öfzsze-rontják a' tömlöztöt. Ily környülállások között jónak ítélte a' Felsőség, szabadon botsáttatni a' Foglyokat, 's tsupán a' négy leg-nagyobb Bünösöket tartotta meg fogságban. Sok portékát ki-szórtak a' Hajóslegények a' boltokból az útszára.

Conway Generális által azért nem hagyták magokat meg-mustráltatni *Woolwichnál* a' Pattantyúsok, és az Ország'

széleire küldtetni magokat, a' hol szükséges vólna az ő jelenlétek, a' Fr. ák' bérontásának meg-akadályoztatására; mivel-hogy a' Mátrózok' példája szerént, ők is nagyobbítatni akarják a' zsoldjokat.

A' szárazon szolgáló Áng. Katonaság is nyilatkoztatta kívánságát a' zsoldja' nagyobbítására, de a' maga Fővezérjének York Hertzegnek közbenjárása által egész tsendességgel: minekokáért haladék nélkül meg-határozta magát a' Király, a' Földi-Katonaság' ezen kérésének telyesítésére: mely szerént, két *pence* (pfenning) nevezetű pénzzel többet kap Máj. 25-dik napjától fogva Déc. 24-dikéig, minden földi Katona, mint kapott vólt annakelőtte; és ezen Királyi Végzés tudtára is adatott az egész földi gyalog Katonaságnak Máj. 13-dikán, a' melynek hallására, Vivátot kiáltották a' Katonák York Hertzegnek. Az Ország-gyűlése' 2-dik Táblája' eleibe 20-dik Májusban terjesztette a' Had-Minister ezen Kir. Rendelést, melynek tzelját, hogy t. i. az említett idő szakasz alatt, 14-edfél penceje járjon egy Katonának egy nap, oly feltétellel, hogy maga tartozzék abból húst és kenyeret szerezni; éppen nem ellenzették Smith és Fox Urak is: tsak azt nem hagyták helybe: hogy elébb adatott tudtára az említett Rendelés a' Katonáknak, mint az Ország-gyűlés' 2-dik

Táblájának: holott ennek van egyedül jussa, a' Katonaság' zsóldja' nevelésére. — *Pitt* Minister bizonyos dolognak vallotta azt lenni maga is, hogy a' Ministerek' Végzéhez el múlathatatlanúl hozzája kell járulni a' Parlamentom' helybe-hagyásának 's meg-erössítésének: de szükségesnek ítélték — *úgymond* — a' Ministerek, addig is, meg-örvendeztetni a' különös hívségű Katonaságot, vígasztaló Jelentésekkel, míg az ő Végzéseket meg-erössítené a' Parlamentom, önnön helybe-hagyásával, melyet igen óhajt Ő (*Pitt* Minister); hogy annál fogva meg-lehessen tartani a' Katonaságot, a' maga jó indulatjában.

A' Királyi Hajó-műhelyekbéli Munkások is kívánják fel emelt szóval, hogy az ő zsóldjok szaporíttassék,

Londonból Máj. 30-dikánn: — „*Fox* Úr ide hagyta az Ország-gyűlést, 's elment, *St. Anne' 's Hill* nevű jószágába: minthogy a' Parlamentom' reformálása eránt való szándékát, minden ékesen szólásával is végre nem hajthatta Máj 26-dikánn.“

„A' *Woolwichi* Pattantyúsokat letsendesítette Marki *Cornwallis*: értesek-re adván, hogy hazug híren indultak meg, mintha az ő zsóldjok szintén úgy nem fogna nevelődni, mint más Katonáké.“

*Londonban, a' Békességkötés, és a' Ministerek' el botsátása eránt, két nevezetes Kérő-írárok adattak bé a' Királynak. Máj. 24 dikénn, a' Middelsexi és Yorki Grófságok' részéről. Az nap hasonló értelmű kéréssel jelent meg Fox Úr és utánna Gróf Suffolk magános audientziánn a' Királynál. Fox Úr igen hathatóssan befezllett, 's a' többek között azt is mondotta, hogy Ő éppen nem vágy Minister-ségre, sőt kész leszsz segíteni az újj Ministereket, tsak lássa, hogy Azok szívessenn és igaz lélekkal munkálódják az Ország' javát: mert a' mostani Szolgáiról a' Koronának meg vagyon ő — *úgymond* — győzöttetve, hogy Azok, minekutánna ily nehéz környülállásokba juttatták az Országot, nem elégségesek még tsak bátorságos állapotba is vízfza helyheztenni azt.*

A' Fr. Törvényhozó Gyűlés' öregebik Tanátstsa is, minekutánna bé vette kebelébe az újj 3-ad részt, első Ülését tartotta Máj. 20-dikánn, valamint szintén az Ifjabbik Tanáts, mely Ülésben nyomos Beszédet mondott *Meillan* nevű Tag, 's nevezetessen így szóllott az új Tagokhoz: „Oly bajos nem fog lenni a' ti pályafutástok, mint vólt a' miénknek a' kezdet; de azért ditsősséggel nem kevesebbel leszsz egybe-köttetve. Ha külső ellenségem nem kell többé diadalmaskodnotok:

ad dolgot néktek a' belső hibáknak ki-ir-tása. — Végetlen kötelességeknek telye-sítése áll előttetek. Tartoztok által néz-ni a' büntetések ki-szabó Törvényköny-vünet; tartoztok Polgári Törvénykönyvet készíteni; a' Személy- és Vagyon-béli just, bátorságos fundamentomra helyheztetni; a' Respublika' jövedelmeit rendbe szedni; a' had' folytatás' módját jobb formába ven-ni, a' Tengeri-tehetségnek és Kolóniáknak új életet adni, és nevezetessenn erre a' tárgyra különös figyelmetességteket kell függesztenetek: mivel nehéz dolog meg-határozni: mi okozta a' mi erönk ily be-tses részének semmivé létét? ostobaság e'; vagy Hazaárulás? A' Földmivelésről, 's a' Szorgalmatosságról nem is szóllok: mert ezek, magoktól is jól mennek ott, a' hol jó Törvények által igazgattatik a' Státus. Bolondság, még pedig igen káros bolond-ság, regulázni akarni azt, a' mi, maga szab regulát magának.

A' Párisi Directoriális Újság azt írja, Ts. K. Generális *Lusignan* felöl, hogy sza-badon botsáttatott, mivelhogy nem talál-tatott vétkesnek abbann, a' mivel vádol-tatott, mintha t. i. kegyetlenül bánt vól-na a' beteg Fr. foglyokkal; a' mely vád-ra nézve küldettetett vólt *Lusignan* Ts. K. Generális, mihelyt Fr. fogságba esett, *Bonaparte* által Párisba, 's ott a' Templom nevezetü erős épületbe zárattatott.

A' Robespierrri Igazgatás' formájának vízfzfa-állítására tzelozott Párisi utolsó özfzszeszküvésnek tsupánn a' két fő eszközei Baboeuf és Darthe büntették halálra *Vendomeban*; 7 Tzimborások számkiveítésre ítéltettek; a' többek pedig bünteleneknek hirdették ki, kiknek száma közül való a' nevezetes Drouet is. A' szententzia' el olvastatásakor meg-sebesítették magokat Baboeuf és Darthe, de agyon nem szúrhatták.

Elegyes Tudósítások.

Rómából igen kétségeseknek írták vala még Máj. 27-dikénn is a' Sz. Pápa' egésségbéli környülállásait: a' melyekre nézve, se' áldást nem adhatott Ő Sz. ge, Nagy-Tsötörtökönn, a' Népre; se' pedig már egynehány napoktól fogva, nem írhatta magát alája az előlforduló dolgoknak.

A' Spanyol Király által Rómába küldetett 3 Praelátusok, úgymint: a' Toledo-i Érsek, *Lorenzana* Cárdirális; a' Sevilliai Érsek, *Despuig* Úr; és a' Seleucia-i Püspök, a' Királyné' Gyontatója, Máj. 28-dikánn érkeztek Rómába.

Szebenből Jún. 3-dikánn: — „Az Orosz Tsászár úgy hallatik, nem akar meg egyezni benne, hogy a' Porta, állandó Követjét tartsa Pétersburgban: de a' Bétsi,

Londoni, és Berlieni Udvarok reá állottak a' Konstantinápolyi Udvarnak ebbéli kívánságára. Reá állott a' Fr. Respublika is. A' Bétsbe indúltt állandó Török Követ *Ibrahim Effendi*, 18 hozzá-tartozó Személyekkel itt múlatott 27-dik Május-tól fogva 2-dik Júniusig, mely idő alatt vólt egynehányszor a' Teátromban, 's nagy meg-elégedését nyilatkoztatta, mind az Énekes, mind a' Nem-Énekes Víg, Szomorú, és Víggal 's Szomorúval elegyes tárgyú Játékokban. Midőn először hívatatott a' Teátromba, azt kérdezte: Ha valyon nem szolgálna e' kissebbségére az ő Követi méltóságának, a' Teátromban való meg-jelenés? „Éppen nem — *felelének az Invitálók* — mert a' Tsászári Kir. Felség is el szokott menni a' Teátromba, 's vólt a' Szebenibenn is. „El megyek hát én is“ monda a' Követ. — Temesvár felé vette innét tegnap útját, 's ott is szándékozik tölteni vagy 8 napot.“

„Azon a' héten, melyen a' Török Követ ide érkezett: érkeztek 150 Frantzia fogoly Tisztek és 20 Közemberek is, szomszédságunkban fekvő *Schellenberg* nevű faluba. Némelyeknek közzülök, de csak keveseknek engedtetett meg, hogy bé-jöhes-senek Szebenbe. Harmadnapra, *Fogaras* felé indítottak. Más tsoport fogoly Frantziáság, mely, 180 főből állott, *Károly-*

fejérvárra vitettetett. Alig hihették el ezen foglyok, a' Békességkötés' fundamentomos Tzikkelyeinek meg-állíttatását; de minekutánna nem kételkedhettek többé erántta: igen örvendeztek, és meg nem tartóztathatták magokat a' *Vive l' Empereur!* (Éljen a' Tsászár!) kiáltástól. “

„A' Thesaurarius, a' Cameralis Rationária, és az Officium Montanisticum itt vagynak 1-ső Májustól fogva. “

Magyar - Ország.

Nagy-Betskerekről Jún. 8-dikán: —

„Itten már özsze-gyült ezen Ns *Torontál* Vármegyének Ns Insurgens Katonasága, mely, számos Lovas Legényekből áll, díszes öltözetben fel-öltözve, fegyveresen, és jó paripákkal fel-készülve, *Etskai Lázár* Ágoston mint Brigadéros Kapitány Úr vezérlése alatt. Hólnapi napon innét *Ujpests* Helységben, mely a' Nemes Vármegyének szélén, Temesvárhoz közel vagyon, által fog masírozni, hogy ottan a' Districtuális Generális Ő Exc. ája N. M. Báró *Splényi* Gábor Úr további parantsolatjait bé várja. “

„Ezen Ns *Torontál* Vármegye' Insurgens Katonaságának Tisztjeivé, következő Úri Személyek nevezettek, úgymint: Megyebéli Vezérnek: *Etskai Lázár* Ágoston Úr. Első Svadronyos Kapitánynak: Nagy

Szigethi Szily Ádám Úr. Második Kapitány: Czintula János Úr. Főhadnagyoknak: Sztrilits Tamás és Sándor Urak. Allhadnagyoknak: Hajosy Ignátz és Sztojanovits Urak. Auditornak: Főhadnagyi ranggal Grdczky János Úr.

Ezen Tiszti Kórust tegnap a' Megyei Vezér, tulajdon Jószágán Etskán, a' hová mások is számosan valának hívatalosok, igen jól meg-vendégelte. Jóféle ugorkákkal, dinnyékkal, őszibaratzkkal, szilvával, és más efféle gyümölcsekkel, melyek, kertjében termettek, bőven szolgált. Fínom Somlai, Neszméli, Burgundiai, Gokai és Ménesi borokkal asztalakra volt.

Ma pediglen Királyi Tanácsos, Arany-sarkantyús Vitéz és Or. Vice-Ispány *Hertelendy Hertelendi* József Úr fogja meg-vendégelni a' fenn nevezett Tiszt Urakat.

Itten, hat hétig tartó szárazság után tegnap igen szép eső volt, de már szénát keveset kaszállunk, gabonát sem igen sokat aratunk, mivel több határookban már is igen ki sült a' gabona, a' szörnyű nagy hévségek miatt.“

A' *Veszprém* Vármegyei Insurgens Gyalogság' száma, elébb 500-ra határozott; de később 4 százra. Már e' folyó Hónap' elein, egészen fel volt készülve belőle valami 180; a' többinek is nyakra fő-

re készítették a' Formaruháját, mely is áll: veress hajtókájú világos-kék színű kurtta öltöruhából (jankelliből); hasonló színű mejjrevalóból és nadrágból; fekete tsizmából és tsákós-süvegből.

Pestről Jún. 12-dikénn: — „Hat napokkal ezelőtt a' fel-keltt N. Sereg eránt, Generális Gyűlés tartatvänn itten, *Balla Lajos* Úr, a' ki eddig, *Szabó János* Fő-Szolga-Bíró 's Százados Kapitány Svadronnyában Alhadnagyságot viselt, M. Gróf *Berényi* Svadronnyánál Főhadnagyi characterre emeltetett. — Jún. 9-dikén tette le az egész vitézkező Rend a' hitet. A' Nádorispány, Báró *Alvinczy*, Gróf *Pálffy* Miklós, és Bá-ró *Vétsey* Generális Urak is jelen vóltak a' Solemnitáson, a' Nem. Vármegye adta által a' három zászlókat, a' melyek alá esküdtek a' N. Vitézek.

Budáról Máj. 19-dikénn: — „Barátom! Örömmel olvassuk híradásidbann a' Magyarok' hasonlíthatatlan Hazafiúságát, melyet a' mostani Insurrectió' alkalmatosságával, jó Királyokhoz, 's édes Hazájokhoz példásan mutatnak. Tsak azt fájlaljuk, hogy majd minden Nemes Vármegyékről ditséretessen emlékeztvén, Ns *Vas* Vármegyéről, a' ki első vólt az Insurrectiónak meg-ígérésében, *Hirmondód* halgat.“
„Nem az erőnek számba vétele, hanem egyedül a' buzgóság ígértette meg vé-

le az ezer Lovast, és noha sokba telik: mindazonáltal a' Nemes szájából, tsak egy panasz-szót sem halhatnál. Ugyan azon buzgóság rendelt nyóltz napokat az ezer Lovasnak fel-készítésére, és Szombat helyen a' meg-jelenésre. Meg is jelentek oly számmal, hogy sem kész szállást, sem magoknak 's lovaiknak tartását fel nem-találták. Az a' nagy buzgóság tselekedte, hogy minekelőtte az egész szám özfzesereglett volna, mustra tartatott, azután fel eskettetnének, az esküvés után szoros Borbély visitátzió által mennének, és a' Hadi-Törvények' ki-szabása előtt, melylyek utóbb 49 Tzikkelyekben állítottak meg, némelyek keményen meg-büntettetnének.

Nagy-Váradról Jún. 5-dikénn: —
 „Az Erdélyi Királyi Thesauráriátus mellett Secretáriusságot ditséretessen viselt M. Gróf Kiss Rhédei *Rhédey* János Úr, életének 27 dik, Özvegységének pedig 3-dik elztendejében, négy hetekig tartott súlyos betegsége után, mai napon a' Sz. Sakramentombann részesülvén, buzgó ajtosságai között déli tizenkét órakor véletlen áldozatjává leve a' halálnak, hagyván maga után árván két Kisafszonykát. Erdélyi Gubernátor és Gubernátorné Ő Exc. jok, kedves Vejeket; Özveggy M. Gróf *Rhédey* Mihályné, született B. *Bánffy* Therésia Afszony pedig, szeretett Fiját, siratják a' Meghólttban. Valaki esmérte

ezen néhai jó Grófot, fájlalja az Emberek közzül hirtelenül történt el enyészését; mert valóságos emberi szívvel bírt Ő: szeretete 's betsülte Ember-társát; “

Sopronból Jún. 6-dikán: — „A' Városunk alatt táborozott Insurgens Nemeség, mai napon *Csepreg* felé vette útját; 's magával vívzi ezen Város' Lakosinak szíves áldásaikat, 'ügymint, a' kiknek örökös háládatosságára tette magát érdemesé, a' minapi nagy tűz' alkalmatosságával; melynek el őltásában leg-hathatósabb eszköz vólt, *Érdemes Vezérjének Gróf Fesetics Ignázt* Ő Ngának szemes kormányozása alatt. Ezen jó szívű Gróf Ur, önnön kezével ragadott ki egy Afzszonyt a' lángok közzül. — A' Soproni Polgárság; háládatosságának jeléül, borral, kenyérrel; 's zsemlyével kedveskedett a' Nemes Seregnek.

Debretzenből Jún. 4-dikénn: — „Az egész tavaszonn, sem e' mi határunkonn; sem a' körülöttünk lévőkönn, tsak mi eső sem vólt. Ez az oka, hogy a' hat 's hét márfjasos leg-szebb búzának az árra, most Májusnak utóljánn, 16 's 17-re ment fel; az öt márfjasos kétszerezés búzának 13 's 14-re; a' három márfjasos rozsnak 9-re 's 10-re; a' 14 's 15 garasos árpának, 34-re; a' 13 's 14 garasos kukoritzának 34-re. Szegény barmaink is, az ezelőtt leg-jobb lege-

lő mezőn is, úgymint, a' Hortobágy mellett, csak kopároznak. Sokann a' Juhos-Gazdák, fejő nyájjaikat, nem fejethetvén, csak a' többi nem-fejősök közzé verték. A' múltt Mártziusbann egy *Jobbágy* nevezetű 105 esztendőös ember hala meg nálunk; Májusnak 20-dikánn pedig, ama fitka Könyves-házáról híres *Kazai Sámuel* Úr, Városunknak sok esztendő-kig vólt Patikáriussa, életének 88-dik esztendejében. "

Béts.

Szép eszözések, 's igen kellemetes napok kezdettek most itt jární. Kedves vólt nevezetessenn a' tegnapi, melyen az Úr-napi protzeszfió igen nagy fényességgel ment is véghez, Ö Ts. K. Felségek' jelenlétében. Az Asztalos-tzéhbéli insurgáltt Iffjak záfzlósan mentek protzeszfióval, 's fognak menni ezután is hasonló alkalmatossággal Ö Felsége' kegyelméből, melyet az által nyertek, hogy a' mit megkímélhettek vólt a' tóldalék-zsöldjokból: ázt most öfzfe tettek, és hadi-segítségül Ö Felségének bé-ajánlották.

* * * * *

Tudósítás.

Lováknak és Szarväs-marháknak, mind gyógyítására, mind pedig a' betegségtől

előre való meg-mentésére igen alkalmas, és már 1787-dik esztendőtől fogva, mind a' Katonaságnál, mind sok N. Vármegyékben is tapasztaltt foganatú finom mine-rális port árúlnak, a' F. Királyi Helytartó Tanáts' engedelmével:

Posonban, Wiedenhöfer József, zur schönen Ungarin; Sopronban, Materiálista Gerrometta Péter; Győrben, Materiálista Guggenberger és Hoffer; Rosnyón, Gömör Vármegyében, Patikárius Schmidt Dávid; Selmetsen Widenhofen; Kassán, Kereskedő Lorberer József Gottfried — Urak; 's adnak egy fontot, a' por haszná-vétele' módjának le-írásával együtt 1 for. 12 xron. Budán, meg lehet ezenni port font számbra szerezni, a' Várban, Hozlinger nevezetű, és 219 számmal jegyes házban, a' Házi-gazdánál. Ha pedig el árú-lás végett akarna valaki által-venni egy rakást ezen porból: végezhet az eránt Le-vele által is, magával a' Por' találójával 's Készítőjével, Ts. Kir. Lovas Kapitány Wopperer Úrral, ki, a' Budai Várban lakik.